

ATATÜRK'ÜN KALKINMA STRATEJİSİ VE İŞÇİ HAKLARI

Aydınlık Gazetesi, 10 Ağustos 2020

Yıldırım Koç

Ekonomik kalkınma kaynak ister. Bu kaynağı nasıl temin edeceksiniz? Bu kaynağı hangi toplumsal sınıflardan sağlayacaksınız? İşçi sınıfına mı yükleneceksiniz? Yoksa borçlanıp, kaynağı yurtdışından mı sağlayacaksınız?

Kemalist Devrim'in bu konudaki deneyimi son derece önemlidir ve önemlidir.

Atatürk, ülkenin yalnızca kalkınma için değil, başka nedenlerle de büyük kaynak ihtiyacı içinde olduğu bir dönemde, bırakın işçi sınıfına yüklenmeyi, işçi sınıfına büyük haklar sağlayan bir kalkınma stratejisi izledi.

BÜYÜK EKONOMİK ZORLUKLARA RAĞMEN HIZLI KALKINMA

Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasının ardından, siyasal bağımsızlığı güvence altına alacak ekonomik kalkınmanın ve endüstrileşmenin gerçekleştirilmesi için büyük bir çaba başladı. Bu amaçla bir sermaye birikiminin sağlanması, kaynak bulunması gerekiyordu.

Ayrıca, diğer taraftan on yılı aşkın bir süre sürmüş olan savaşların yıkımının tamiri zorunluydu. Osmanlı İmparatorluğu'nun dış borçlarının bir bölümü Türkiye Cumhuriyeti'ne devredilmişti. Millileştirmeler için, endüstrileşme için kaynak gerekiyordu. İç pazarın bütünleştirilmesi ve milletleşme sürecini hızlandırabilmek için ülkeyi demiryolları ağıyla örmek gerekiyordu. Ayrıca, yaklaştığı hissedilen İkinci Dünya Savaşı'na hazırlık da zorunluydu.

Ülkede tüberküloz, frengi, trahom, tifo, tifüs gibi hastalıklar yaygındı; halkın eğitim düzeyi çok geriydi. Bir sağlık ve eğitim atılımı şarttı. Bunlar da önemli ölçüde kaynak gerektiriyordu.

Diğer taraftan, ülke içinde bazı karışıklıklar da yaşandı. Kürt aşiretlerinin isyanları ülkenin kaynaklarının önemli bir bölümünü tüketti. Cumhuriyetin ilk yıllarında 1640 dolayında eşkiyanın bulunduğu 80 çetenin faaliyetleri durduruldu. Eşkiyayla mücadele de önemli kaynakların harcanmasını gerektiriyordu.

Bütün bunlara, 1927 tarım buhranının, 1929 Büyük Buhranı'nın ve İkinci Dünya Savaşı'nın etkileri de eklenince, sorunların aşılması ve ekonomik kalkınma için kaynak sorununun ne kadar önemli olduğu ortaya çıkar.

Bütün bu zorluklara rağmen, ülkede çok hızlı bir ekonomik büyüme ve kalkınma gerçekleştirildi.

Aşağıdaki çizelgede, TÜİK (DİE) verilerine göre, 1926-1939 döneminde sabit fiyatlarla gayri safi milli hasıladaki yıllık yüzde artış (büyüme) oranları verilmektedir.

Yıl	GSMH Yıllık Yüzde Artış Oranı (%)
1926	18,2
1927	(-) 12,8
1928	11,0
1929	21,6
1930	2,2
1931	8,7
1932	(-) 10,7
1933	15,8
1934	6,0
1935	(-) 3,0
1936	23,2
1937	1,5
1938	9,5
1939	6,9

HEM HIZLI KALKINMA, HEM İŞÇİ SINIFINA ÖNEMLİ HAKLAR

Peki, bu kaynak işçi sınıfından mı sağlandı.

Tam tersine. Atatürk döneminde bir taraftan ülkenin ihtiyaç duyduğu büyük kaynaklar dış borçlanmaya gidilmeden ülke içinden temin edilirken, diğer taraftan işçi sınıfına çok önemli haklar sağlandı. İşçilerin ve özellikle işçi sınıfının bir kesimini oluşturan memurların ücretleri ciddi biçimde artırıldı. Kalkınma ve diğer giderler için gerekli olan kaynaklar işçi sınıfından sağlanmadı. Tam tersine, zor koşullara ve kalkınmanın gerekli kıldığı kaynaklara rağmen, işçi sınıfına önemli haklar verildi.

24 Ocak 1980 istikrar programı ve 12 Eylül askeri darbesi sonrasında, ANAP iktidarının 1989 yılına kadarki döneminde, işçi sınıfının hakları gasp edildi, işçi sınıfı üzerinde büyük baskı uygulandı, işçi ve memur gelirlerinin satınalma gücü iyice düşürüldü. Bu baskı ve yoksullaştırmaya rağmen, gayrisafi yurtiçi hasıla (milli gelir) yıllık artış oranları 1980-1989 döneminde yalnızca yüzde 4,0 düzeyinde kaldı. 1980-1989 yıllarında Atatürk döneminin büyük ekonomik zorluklarının yaşanmamasına rağmen, yıllık ortalama büyüme oranı yüzde 4,0 düzeyindeydi. İşçinin ezilmesi ve sömürülmesi, ekonomik kalkınmaya yansımada.

Önümüzdeki birkaç yazıda, Atatürk döneminin büyük ekonomik zorluklarına rağmen ekonomik kalkınma sürecinde işçi sınıfına sağlanan haklara ilişkin biraz daha bilgi aktaracağım. Atatürk'ün kalkınma stratejisi, ekonomik kalkınmanın, işçiyi ezerek ve sömürerek değil, işçinin çalışma koşullarını düzelterek ve gelirini artırarak gerçekleştirilebileceği anlayışı temelinde biçimlendirilmişti.